

ЛІТЕРАТУРА

1. Державна податкова служба України. *tax.gov.ua*. URL: <https://tax.gov.ua/> (дата звернення: 19.04.2024).
2. Про встановлення карантину та запровадження обмежувальних протиепідемічних заходів з метою запобігання поширенню на території України гострої респіраторної хвороби COVID-19, спричиненої коронавірусом SARS-CoV-2 : Постанова Каб. Міністрів України від 09.12.2020 р. № 1236 : станом на 24 жовт. 2023 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1236-2020-п#Text> (дата звернення: 19.04.2024).
3. Про введення воєнного стану в Україні: Указ Президента України від 24.02.2022 р. № 64/2022 : станом на 13 лют. 2024 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/64/2022#Text> (дата звернення: 19.04.2024).
4. Про затвердження Указу Президента України «Про введення воєнного стану в Україні» : Закон України від 24.02.2022 р. № 2102-IX. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2102-20#Text> (дата звернення: 19.04.2024).
5. Про внесення змін до Податкового кодексу України та інших законів України щодо вдосконалення онлайн-комунікації з платниками податків та уточнення окремих положень законодавства : Закон України від 23.02.2024 р. № 3603-IX. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3603-20#Text> (дата звернення: 19.04.2024).
6. Про внесення змін до Податкового кодексу України та інших законів України щодо вдосконалення онлайн-комунікації з платниками податків та уточнення окремих положень законодавства. *Офіційний вебпортал парламенту України*. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/card/3603-20> (дата звернення: 19.04.2024).

Катеренюк Володимир Володимирович
здобувач ступеня доктора філософії
у галузі права,
Донецький національний університет
імені Василя Стуса

ФІНАНСОВА ДІЯЛЬНІСТЬ СУБ'ЄКТА ГОСПОДАРЮВАННЯ ЯК НАПРЯМ КОМПЛАСНС- КОНТРОЛЮ

Анотація. Наукову роботу присвячено дослідженню питання складових фінансової діяльності суб'єкта господарювання як напрямку компласнс-контролю. Автором поділяється позиція, що компласнс-контроль

може охоплювати всі сфери фінансово-господарської діяльності суб'єкта господарювання. Доводиться важливість охоплення цим контролем фінансової діяльності, особливо у період правового режиму воєнного стану, як способу подолання правових ризиків у господарській діяльності.

Ключові слова: комплаєнс-контроль, фінансова діяльність, суб'єкт господарювання.

Нині суб'єкти господарювання під час здійснення фінансово-господарської діяльності стикаються з великою кількістю різноманітних ризиків. Зарубіжний досвід переконує, що ведення комплаєнс-контролю є дієвим інструментом виявлення та подолання різних ризиків. Однак для вітчизняних суб'єктів господарювання, особливо представників малого і середнього бізнесу, фінансово-господарська діяльність як об'єкт комплаєнс-контролю є відносно новим явищем без чітко окресленого змісту й усвідомлення доцільності введення такого контролю. Певною мірою це зумовлено законодавчим регулюванням. Положення про комплаєнс закріплено у законодавстві щодо здійснення господарської діяльності на ринку капіталу та організованих товарних ринках, у сфері фінансових послуг та фінансових компаній, на енергетичних ринках, однак загальнообов'язкового значення комплаєнс-контроль натепер не має.

У науковій площині досліджується багато аспектів здійснення комплаєнс-контролю, проте єдиних підходів до його напрямів та змісту не напрацьовано. Тому обрана тема дослідження є актуальною і має на меті конкретизувати фінансову діяльність суб'єкта господарювання як напрям комплаєнс-контролю.

Нормативно-правове визначення комплаєнсу дозволяє охарактеризувати його як безперервний процес, який спрямовано на вирішення двох завдань: 1) забезпечення відповідності внутрішніх документів суб'єкта господарювання вимогам законодавства, стандартів, правил тощо, та 2) здійснення контролю за виконанням персоналом встановлених вимог. Такий підхід до легального визначення комплаєнсу відображає усталене розуміння цього поняття, підкреслює його призначення як забезпечення відповідності господарської діяльності встановленим вимогам, формує усвідомлення, що порушення комплаєнсу тягне негативні фінансові, репутаційні та інші наслідки, запобігти яким може комплаєнс-контроль [1, с. 70–71].

Традиційним є виділення антикорупційного, податкового, корпоративного видів комплаєнс-контролю [2, с. 135], однак дослідники наголошують на багатоаспектному характері комплаєнс-контролю, тому його можливо застосовувати у всіх сферах фінансово-господарської діяльності суб'єкта господарювання. Під такою діяльністю суб'єкта господарювання розуміється сукупність рішень, дій та операцій, які суб'єкт господарювання приймає та здійснює щодо володіння, використання та розпорядження фінансовими ресурсами, необоротними та іншими активами. Як видно, складовою такої діяльності є фінансова діяльність суб'єкта господарювання, яку визначено як діяльність, що призводить до змін розміру і складу власного та позичкового капіталів суб'єкта. Фахівці до змісту фінансової діяльності суб'єкта господарювання включають всі фінансові операції, що здійснюються з метою забезпечення його діяльності та досягнення стратегічних цілей, у тому числі ступінь забезпеченості суб'єкта необхідними фінансовими ресурсами для провадження операцій з надходження і витрачання засобів виробництва та його спроможність вчасно проводити розрахунки за взятими зобов'язаннями [3, с. 199–201]. Слід зазначити, що деякі дослідники серед видів комплаєнс-контролю виділяють регуляторний, тобто контроль за дотриманням норм законодавства, у тому числі фінансового, податкового, і вимог регуляторів ринку, та фінансовий, тобто контроль за дотримання фінансових норм, прозорістю операцій, джерелами надходження коштів [4, с. 46]. Виділені сфери умовно можна об'єднати в фінансову діяльність суб'єкта господарювання як єдиний напрям комплаєнс-контролю.

Система комплаєнс-контролю залежить від законодавчо закріплених умов здійснення певної господарської діяльності, від існуючих ризиків сфери господарювання та специфіки конкретного суб'єкта господарювання. При цьому в сфері фінансової діяльності суб'єкта господарювання комплаєнс-контроль міг би охопити такі аспекти (області), як: здійснення розрахунків та інших фінансових операцій (на предмет можливих порушень, помилок, шахрайства, легалізації (відмивання) доходів, одержаних злочинним шляхом, фінансування тероризму); ведення бухгалтерського обліку, складання і подання фінансової звітності; виконання вимог податкового законодавства щодо податкової звітності, сплати податків і зборів; управління фінансовими ризиками (валютними, кредитними, процентними та ін.); дотримання внутрішніх політик і процедур та загальних нормативно-правових вимог щодо фінансової діяльності; відпо-

відність прийнятим етичним стандартам у фінансовій діяльності та уникнення конфлікту інтересів.

Нині, в умовах фактичної війни з російською федерацією, цілком очікуваними стали істотні обмеження та/або заборони на відносини з російським бізнесом, операції на користь російських компаній або громадян, зокрема заборону виконання грошових та інших зобов'язань на користь кредиторів, якими фізичні або юридичні особи – резиденти РФ [5]. Комплаєнс-контроль фінансової діяльності суб'єкта господарювання під час війни може також допомогти уникнути як репутаційних, так і фінансових ризиків, пов'язаних зі співпрацею з російськими та іншими підсанкційними суб'єктами.

Загалом, можна очікувати, що запровадження комплаєнс-контролю за фінансово-господарською діяльністю суб'єктів господарювання буде мати зовнішні та внутрішні ефекти, зокрема: допоможе уникнути фінансових ризиків, господарських та фінансових санкцій, інших негативних наслідків, пов'язаних з можливими порушеннями законодавства у цій сфері; сприятиме підвищенню довіри зовнішніх і внутрішніх стейкхолдерів до фінансової діяльності суб'єкта господарювання шляхом переконання, що останній забезпечує ефективність та результативність фінансової діяльності, достовірно і своєчасно веде фінансову звітність, дотримується норм фінансового та іншого законодавства.

Отже, на підставі викладеного можна зробити такі висновки:

1. Комплаєнс-контроль має розглядатися невід'ємною складовою системно-функціональної моделі управління фінансово-господарською діяльністю суб'єкта господарювання, практичне значення якого полягає у подоланні правових ризиків під час здійснення такої діяльності.

2. Метою комплаєнс-контролю за фінансовою діяльністю суб'єкта господарювання можна визначити встановлення фінансової дисципліни, тобто тривалого стану дотримання цими суб'єктами закріплених у нормативно-правових актах фінансово-правових норм.

3. З урахуванням мети комплаєнс-контроль має охоплювати такі аспекти (області) фінансової діяльності суб'єкта господарювання, як: здійснення розрахунків та інших фінансових операцій; ведення бухгалтерського обліку, складання і подання фінансової звітності; виконання вимог податкового законодавства щодо податкової звітності, сплати податків і зборів; управління фінансовими ризиками; дотримання внутрішніх політик і процедур та загальних нормативно-правових вимог щодо фінансової діяльності; відповідність прийнятим етичним стандартам у фінансовій діяльності та уникнення конфлікту інтересів.

ЛІТЕРАТУРА

1. Подоляк С. Комплаєнс-контроль у діяльності юридичних осіб в Україні. *Підприємництво, господарство і право*. 2020. № 12. С. 70–74. DOI <https://doi.org/10.32849/2663-5313/2020.12.1>.
2. Карпушенко М. Ю., Карпушенко О. О. Теоретико-методологічні аспекти формування системи комплаєнс- контролю. *Сучасний стан наукових досліджень та технологій в промисловості*. 2023. № 1 (23). С. 132–142. DOI: 10.30837/ITSSI.2023.23.132.
3. Бондар А. І., Ткаченко Т. П. Сутність та шляхи підвищення ефективності фінансової діяльності підприємства. *Сучасні проблеми економіки і підприємництва*. 2017. Вип. 19. С. 198–204.
4. Чудак Л. А. Комплаєнс-контроль в корпоративному управлінні. *Slovak international scientific journal*. 2020. № 39. С. 43–52.
5. Про забезпечення захисту національних інтересів за майбутніми позовами держави Україна у зв'язку з військовою агресією Російської Федерації: Постанова Кабінету Міністрів України від 03 березня 2022 р. № 187. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/187-2022-p#Text>.

Васильєва Валерія Анатоліївна
аспірантка кафедри фінансового права,
Національний юридичний університет
імені Ярослава Мудрого

ДЕЯКІ ПИТАННЯ ВИЗНАЧЕННЯ ПРАВОВОГО СТАТУСУ УЧАСНИКІВ РИНКУ ВІРТУАЛЬНИХ АКТИВІВ

Анотація. Наукова робота присвячена дослідженню регулювання правового статусу учасників ринку віртуальних активів, зокрема визначенню обов'язку деяких осіб, що здійснюють операції з віртуальними активами у своїх інтересах, подавати декларації із зазначенням інформації щодо криптовалют. Автор проаналізував останні законодавчі зміни та практичний казус, що стосуються предмету дослідження. Розглянуто деякі складнощі, що можуть виникнути у зв'язку із прогалиною у правовому регулюванні.

Ключові слова: віртуальні активи, криптовалюти, декларування, суб'єкти декларування.

Станом на квітень 2024 року сфера обігу віртуальних активів поки що залишається неврегульованою. Хоча 17 лютого 2022 року Верховною